

Referanser: MKR 29/14

Saksdokumenter:

KR 65.1/15 Statutter for Mellomkirkelig råd

KR 65.2/15 *Mellomkirkelig råd i ny kirkeordning*, notat til MKR-AU 07.10.2015

Veivalg – Mellomkirkelig råds plass i den sentralkirkelige struktur

Sammendrag

Spørsmålet om nærmere avklaring av myndighetsforhold mellom Kirkerådet og Mellomkirkelig råd har vært oppe til diskusjon med ujevne mellomrom. Høringsnotatet om veivalg for fremtidig kirkeordning 2014 inkluderte ikke noen hørings spørsmål om dette forholdet fordi man ikke ville gjennomføre samme brede høring. Saken behandles derfor for seg, men vil etter Kirkerådets møte desember 2015 tas tilbake til saken om veivalg for fremtidig kirkeordning og sendes Kirkemøtet for endelig behandling.

Denne saken presenterer tre alternativer for fremtidig ordning av forholdet mellom Mellomkirkelig råd, Kirkemøtet og Kirkerådet. I det ene alternativet videreføres Mellomkirkelig råd i ny kirkeordning som et eget råd oppnevnt av Kirkemøtet med oppgaver og sammensetning fastsatt som en del av den fremtidige kirkeordningen. Det andre alternativet viderefører Mellomkirkelig råd som et faglig råd under Kirkerådet med den hovedendring at medlemmer av rådet som representerer bispedømmene oppnevnes av Kirkerådet. Det tredje alternativet er videreføring av dagens organisering.

Forslag til vedtak

1. Omtale og alternativer om Mellomkirkelig råds plass i den sentralkirkelige struktur tas med i saken om grunnleggende veivalg til Kirkemøtet 2016.
2. Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å treffe følgende vedtak:

Mellomkirkelig råd organiseres som et faglig råd under Kirkerådet med oppgaver og sammensetning fastsatt som en del av den fremtidige kirkeordningen. De medlemmer av rådet som representerer bispedømmene oppnevnes av Kirkerådet.

Saksorientering

Innledning

Et eget notat om denne saken er utarbeidet av generalsekretæren i Mellomkirkelig råd. Dette er sendt Mellomkirkelig råds arbeidsutvalg og Bispemøtet 7. oktober. Generalsekretærens notat følger som vedlegg til denne saken som Kirkerådet mottar.

Samfunnet er i endring med stadig økende kulturelt og religiøst mangfold og skillene mellom hva som er nasjonalt og hva som er internasjonalt er blitt vanskelig å trekke. Samtidig står religion høyt på den internasjonale politiske agendaen, og saker med internasjonale og økumeniske aspekter angår i økende grad hele kirken.

I forbindelse med fremtidig kirkeordning er det viktig å avklare hvordan saker som også inneholder internasjonale og økumeniske spørsmålsstillinger skal behandles. Sakens hovedspørsmål er derfor følgende: *Skal Mellomkirkelig råd videreføres som et råd direkte underlagt Kirkemøtet med et selvstendig mandat, eller skal Mellomkirkelig råd tydeligere underlegges Kirkerådet?*

Planen har hele tiden vært at saken skal følge med de andre veivalg-temaene til behandling på Kirkemøtet våren 2016.

Teksten som følger videre i dette dokumentet er Kirkerådets omtale og anbefaling som foreslås tillagt saken om *Veivalg for fremtidig kirkeordning* til Kirkemøtet våren 2016. Nummerering av kapitler og avsnitt nedenfor er hentet derfra.

8.7 Mellomkirkelig råd

8.7.1 Bakgrunn

Mellomkirkelig råd er et sentralkirkelig råd opprettet som et utvalg under Kirkemøtet (i henhold til kirkeloven § 24 femte ledd) og er i dag Kirkemøtets organ for økumeniske og internasjonale spørsmål (jf. vedlagte statutter for Mellomkirkelig råd). Rådet er formelt sett samtidig et fagorgan som administrativt sorterer under Kirkerådet og skal samordne sine oppgaver med Kirkerådet, Samisk kirkeråd og Bispemøtet.

Tidlig på 1950-tallet ble Mellomkirkelig Institutt etablert som et utvalg knyttet til Bispemøtet for å ivareta Den norske kirkes medlemskap i de da nystiftede økumeniske organisasjonene Det lutherske verdensforbund og Kirkenes verdensråd. I 1971 ble Mellomkirkelig råd etablert ved en sammenslåing av Mellomkirkelig Institutt og Nasjonalkomiteen for Det lutherske verdensforbund. Da Kirkemøtet ble opprettet i 1984, ble Mellomkirkelig råd lagt inn under Kirkemøtet. I 1992 ble sekretariatene til de tre sentralkirkelige rådene slått sammen til et felles sekretariat, og Mellomkirkelig råds administrasjon utgjør nå Avdeling for økumenikk og internasjonale spørsmål i Kirkerådets administrasjon. Mellomkirkelig råd har i over 60 år opparbeidet seg en posisjon i de internasjonale økumeniske organisasjonene som en aktiv, kompetent og troverdig samarbeidspartner.

I dagens ordning sikres samhandlingen mellom Mellomkirkelig råd og Kirkerådet bl.a. gjennom at Kirkerådet vedtar Mellomkirkelig råds plan og budsjett og sluttbehandler saker fra Mellomkirkelig råd før disse går videre til Kirkemøtet. Protokollene fra Mellomkirkelig råds møter legges frem til orientering for Kirkerådet, og Mellomkirkelig råds leder møter med tale- og forslagsrett i Kirkemøtet og i Kirkerådet.

På sekretariatsnivå samarbeides det i økende grad på tvers av avdelingene for å sikre at internasjonale og økumeniske perspektiver tas med i alle relevante saker som går til Kirkerådet og til Kirkemøte, og ikke bare i saker til Mellomkirkelig råd.

Mellomkirkelig råd er etter dagens ordning sammensatt med et helhetskirkelig sikte for å gi faglig tyngde og for å gi arbeidet en demokratisk forankring. Kirkemøtets oppnevning av representanter til rådet har gitt arbeidet en forankring i selve Kirkemøtet noe som både medfører demokratisk legitimitet, og er viktig når medlemmer av rådet og generalsekretær representerer Den norske kirke i ulike fora nasjonalt og internasjonalt.

På den annen side kan det forhold at både Kirkerådet og Mellomkirkelig råd er direkte underlagt Kirkemøtet, skape en dobbelstruktur som kan være kompliserende.

Rådet består både av representanter fra hver av bispedømmene, en representant fra Bispemøtet, en fra Kirkens nødhjelp, samt personer som representerer Den norske kirke i de internasjonale økumeniske organisasjonenes styrende organer. Sammensetningen bidrar til at rådet får en bred kompetanse og kapasitet til å ivareta et bredt nettverk av samarbeidende organisasjoner. En stor del av Mellomkirkelig råds virksomhet dreier seg om å koordinere og videreutvikle samtaler, dialog og samarbeid.

Leder av Mellomkirkelig råd har tale- og forslagsrett i Kirkemøtet.

Mellomkirkelig råd har også to underutvalg, Teologisk nemnd og Komiteen for internasjonale spørsmål (m/menneskerettighetsutvalget). Disse har møte- og talerett i rådet.

Underutvalgenes rolle i relasjon til Mellomkirkelig råd drøftes ikke i dette dokumentet.

Avdeling for Økumenikk og internasjonale spørsmål i Kirkerådet innehar sekretariatfunksjonen for Mellomkirkelig råd. Samarbeid Menighet og Misjon er også lagt til denne avdelingen. Avdelingen ledes av en generalsekretær/avdelingsdirektør som representerer Den norske kirke i ulike fora etter nærmere fullmakter.

Bispemøtet er representert både i Mellomkirkelig råd og i Teologisk nemnd. Samlet sett ivaretar biskopene en lang rekke relasjoner på vegne av Den norske kirke med et særlig ansvar for kirkens enhet. Mellomkirkelig råd bistår biskopene faglig og bidrar til koordinering av representasjons- og samarbeidsoppgaver og i konkrete saker.

Mellomkirkelig råd er i dag «Kirkemøtets organ for økumeniske og internasjonale spørsmål». Det kan være nyttig å skille mellom internasjonale *spørsmål* i betydningen internasjonal *tematikk* – som jo også angår norske forhold (f.eks. menneskerettigheter, utvikling, miljø, fred) og internasjonalt *samarbeid*. Det første angår utvilsomt også Kirkerådets saksfelt, mens selve det internasjonale samarbeidet har hittil vært Mellomkirkelig råds ansvar. I realiteten betyr «internasjonale spørsmål» i Mellomkirkelig råds mandat saker hvor Den norske kirke *samarbeider* med de økumeniske organisasjonene. Dette kommer også tydelig frem i

mandatene til Teologisk nemnd og Komiteen for internasjonale spørsmål. I denne saken bør man derfor drøfte hvorvidt det internasjonale *økumeniske samarbeidet* mer direkte enn i dag, skal høre inn under Kirkerådets ansvarsområde.

8.7.2 Områder for endring og alternativer for veivalg

En struktur hvor både Kirkerådet og Mellomkirkelig råd, er organer som kan handle på vegne av Kirkemøtet, men med ulike roller, kan oppleves som uklart.

Mellomkirkelig råd defineres i statuttene både som «Kirkemøtets organ for økumeniske og internasjonale spørsmål» (Statuttens § 1) samtidig som rådet er «opprettet som et utvalg i medhold av kirkeloven § 24 femte ledd» (Statuttene § 1). Formelt sett er Mellomkirkelig råd som utvalg, allerede underlagt Kirkerådet:

«Etter fjerde ledd kan Kirkemøtet oppnevne råd og utvalg til å ivareta oppgaver som hører inn under Kirkemøtet. Det gjelder i dag Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd. Disse er underlagt Kirkemøtet og kan instrueres av Kirkerådet som har det overordnede ansvar for å forberede saker som skal behandles av Kirkemøtet, iverksette dets beslutninger og lede arbeidet mellom Kirkemøtets samlinger, jf. lovforslaget § 25 annet ledd» (Ot.prp. nr. 64 (1994-1995), s. 59).

Departementets foreslåtte endringer i kirkeloven § 25, innebærer at Kirkerådet tydeliggjøres som Kirkemøtets utøvende organ; «Kirkerådet leder kirkens arbeid på nasjonalt nivå». Forslaget innebærer videre at lovbestemmelsene om Kirkerådets sammensetning og valg forenkles, slik at Kirkemøtet står fritt til selv å kunne bestemme hvor mange medlemmer som skal velges. Kirkerådet har også foreslått regler som åpner for at Kirkemøtet ansvarliggjør Kirkerådet som en form for styre som kan skiftes ut i funksjonstiden. Foretar Kirkerådet seg noe Kirkemøtet ikke har tillit til, vil Kirkemøtet kunne fremme mistillit både til leder og til de valgte medlemmene av Kirkerådet.

Internasjonale spørsmål og økumenikk angår hele kirkens arbeidsfelt og hører naturlig sammen med de øvrige oppgaver som Kirkerådet koordinerer på nasjonalt nivå. Det kan i enkelte saker oppstå en kompetansestrid mellom de to rådene. Det er også en utfordring å få til en god nok samhandling mellom de ulike rådene for å unngå dobbeltarbeid i saksforberedelse slik at en utnytter ressursene best mulig.

Kirkerådet mener det også er behov for klarere retningslinjer i forbindelse med representasjon og oppnevninger til internasjonale verv og delegasjoner. Her må det til en bedre samordning også med Bispemøtet.

I saker som er kontroversielle innad i kirken hvor Mellomkirkelig råd og Kirkerådet kan tenkes å ha ulike syn vil begge organer kunne påberope seg å gjøre dette med mandat fra Kirkemøtet. Forskjellen vil altså være at Kirkemøtet da vil kunne skifte ut Kirkerådet i perioden om det skulle bli flertall for et mistillitsforslag.

En justering av dagens struktur vil kunne forenkle og tydeliggjøre oppgavefordelingen mellom organene samt motvirke eventuell uenighet som kan oppstå. Kirkerådet har i denne

saken også en intensjon om at saksbehandling av internasjonale og økumeniske saker i større grad skal følge de samme arbeidsformer som for andre fagområder på nasjonalt plan.

Samtidig må det tas hensyn til at Mellomkirkelig råds saksfelt har nødvendiggjort en annerledes og mer fleksibel arbeidsform enn Kirkerådet, ikke minst fordi dagsaktuelle hendelser og de økumeniske samarbeidspartene er med på å sette agendaen og fordi mye av arbeidet handler om å bygge og ivareta relasjoner som også er personavhengig. Dette anliggendet kan imidlertid ivaretas uavhengig av strukturelle spørsmål.

Kirkerådet ser derfor for seg tre alternative løsninger, de to første vil innebære endringer i forhold til dagens ordning, men i varierende grad. Den tredje løsningen innebærer videreføring av dagens struktur.

Alternativ A: MELLOMKIRKELIG RÅD SOM SELVSTENDIG ORGAN UNDER KIRKEMØTET

Med et selvstendig mandat fra Kirkemøtet har Mellomkirkelig råds arbeid med økumenikk og internasjonale saker hatt en demokratisk forankring og en høy prioritet på den kirkelige dagsorden. Mellomkirkelig råd har gjennom flere tiår, som et relativt selvstendig organ, utviklet en rolle hvor utfordringer og impulser fra den verdensvide kirke bringes inn i norsk kirkeliv. Mellomkirkelig råd har hatt en arbeidsform inspirert av økumenisk konsensusstenkning. Mellomkirkelig råd har også vært en selvstendig kirkelig stemme inn i norsk samfunnsdebatt og med det bidratt til at kirken ofte representeres med flere synspunkter. Som eget rådsorgan har Mellomkirkelig råd kunnet operere med en viss frihet og fleksibilitet ved siden av Kirkerådet som Kirkemøtets formelle utøvende organ.

Uten en indre samordning kan selvstendigheten også medføre at kirken uttaler seg med motstridende synspunkter. For noen er det positivt at det er rom for at kirkens nasjonale ledelse kan ha ulike syn i enkelte spørsmål. Andre uttrykker det som en verdi i seg selv å fordele oppgaver mellom ulike nasjonalkirkelige organer, i dette tilfellet mellom Mellomkirkelig råd og Kirkerådet. Det vil da jevnlig være behov for å avklare hvilket organ som uttaler seg og hvilket organ som har det primære eierskapet i en sak.

Videre kan en oppnevning fra Kirkemøtet gi rådet en sterkere demokratisk tyngde og rådet står noe friere og mer handlekraftig både i forhold til Kirkerådet og til Bispemøtet.

Dagens struktur er uklar ved at Mellomkirkelig råd både representerer Kirkemøtet samtidig som det formelt er et utvalg som kan instrueres av Kirkerådet. Legges rådet tydeligere direkte til Kirkemøtet bør derfor dagens formelle tilknytning til Kirkerådet endres/vurderes.

Et argument mot denne løsningen er at det i dag er foregått dobbeltarbeid for å koordinere saker mellom rådsorganene noe som øker byråkratiet. Et slikt alternativ medfører risiko for at organene ikke vil greie å skille mellom saker av nasjonal og internasjonal karakter og at samme sak kan bli behandlet to steder og kanskje med ulikt resultat.

Alternativ B: MELLOMKIRKELIG RÅD SOM FAGORGAN UNDER KIRKERÅDET

I en fremtidig kirkeordning vil Kirkerådet mer entydig fremstå som det organ som representerer Kirkemøtet i alle saker og koordinerer alle saker som skal frem til endelig

behandling i Kirkemøtet. Det betyr at Kirkerådet i fremtiden bør ha det overordnede ansvar for de saker som sorterer under Mellomkirkelig råd. At Mellomkirkelig råd ikke lenger opptrer direkte på vegne av Kirkemøtet, utelukker ikke at rådet kan videreføres som et fagorgan/råd under Kirkerådet, og at dette organet kan ha stor frihet og store fullmakter i utførelsen av sitt oppdrag i praksis likt det oppdrag rådet har i dag. Navnet *Mellomkirkelig råd* bør også kunne beholdes.

Dersom Kirkerådet tydeligere ivaretar et overordnet ansvar for økumenikk og internasjonale spørsmål vil dette kunne gi større integrering av internasjonale spørsmål. Nesten alle saker som er til behandling i Kirkerådet har vist seg å ha viktige økumeniske eller internasjonale perspektiver eller aspekter. Å skille ut behandling av internasjonale og økumeniske saker fra andre saker er hverken sakssvarende eller ønskelig.

En utfordring er hvordan samarbeidet med de økumeniske organisasjonene og med de mange eksterne samarbeidspartnerne Mellomkirkelig råd har i dag skal videreføres.

En omorganisering kan forutsette at Mellomkirkelig råd håndterer disse samarbeidsrelasjonene omtrent slik som i dag, men at man har en tettere kontakt og koordinering med Kirkerådet.

En slik nyorganisering vil gi en mer enhetlig og tydelig sentralkirkelig ledelse, ved at alle saker, også økumeniske og internasjonale, ivaretas av Kirkerådet på vegne av Kirkemøtet. En vil i noen grad redusere dobbeltorganisering innad i sekretariatet og mellom Mellomkirkelig råd og Kirkerådet og forenkle rådsstrukturen noe. Svenska kyrkan har en slik ordning, hvor Kyrkostyrelsen også har ansvaret for økumeniske og internasjonale spørsmål og Kyrkokansliet i Uppsala har et sekretariat for økumenikk og teologi.

En innvending mot dette alternativet kan være at Mellomkirkelig råd i dag har en relativt selvstendig rolle i forhold til samarbeidspartnere i inn- og utland, noe som har gitt Mellomkirkelig råd en posisjon i de internasjonale økumeniske organisasjonene som en aktiv, kompetent og troverdig samarbeidspartner. Rådets demokratiske legitimitet kan oppleves som svekket i dette alternativet, men behøver ikke bli det dersom alle oppgaver, samarbeid med andre organisasjoner og representasjonsoppdrag videreføres.

En annen innvending kan være at Mellomkirkelig råds arbeid over tid vil svekkes som følge av at overordnet ansvar for feltet tydeligere ivaretas av Kirkerådet og at Mellomkirkelig råds rolle som korrektiv eller organ med rom for andre eller supplerende synspunkter i enkelte spørsmål reduseres.

Et Mellomkirkelig råd som fagutvalg under Kirkerådet må fortsatt forventes å kunne gjøre vedtak i de aller fleste sakene som dagens Mellomkirkelig råd behandler, men de mest prinsipielle spørsmålene vil etter denne modellen måtte behandles av Kirkerådet.

Alternativ C: MELLOMKIRKELIG RÅD SOM ORGAN UNDER KIRKEMØTET OG KIRKERÅDET

Et alternativ er å videreføre Mellomkirkelig råd som i dag, valgt av og med mandat fra Kirkemøtet, men å tydeliggjøre at Kirkerådet er overordnet Mellomkirkelig råd i tråd med kirkeloven § 24 femte ledd.

En fordel med dette er at man unngår eventuell uro ved å foreta endringer nå. Noen vil mene at dagens organisering stort sett fungerer godt ved at den både gir tilstrekkelig demokratisk forankring og mulighet for integrasjon mot Kirkerådets øvrige virksomhet.

Argumentet mot videreføring av dagens struktur er at en da fortsatt må leve med den strukturelle uklarheten i forholdet mellom Kirkemøte, Kirkerådet og Mellomkirkelig råd, og at internasjonale og økumeniske spørsmål blir undergitt en særorganisering som i visse tilfeller står i veien for faglig integrasjon mot Kirkerådets øvrige saksbehandling.

8.7.3 Uttalelser fra Mellomkirkelig råd og fra Bispemøtet

(Når protokollene fra Bispemøte og Mellomkirkelig råd foreligger tas utskriftene fra disse inn i dette avsnittet.)

8.7.4 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet mener det i dag er en strukturell uklarhet i forholdet mellom Kirkerådet og Mellomkirkelig råd. Situasjonen kan i visse tilfeller skape uklarhet om hvem som uttaler seg eller handler på vegne av Kirkemøtet i økumeniske og internasjonale saker. Kirkerådet går inn for å foreta mindre strukturelle endringer med det sikte å tydeliggjøre og forenkle saksbehandling og beslutningsprosesser.

Kirkerådet legger til grunn at en eventuell innordning av Mellomkirkelig råd under Kirkerådet ikke skal ha konsekvenser for dagens praktiske oppgaveløsning, koordinering av komiteer og nemnder eller ivaretagelse av nasjonale og internasjonale relasjoner. Mellomkirkelig råd bør betjene også biskoper og Bispemøtet som tidligere og bør innenfor sine saksområder ha et handlingsrom til å agere i internasjonale og økumeniske saker. Uttalelser og stillingtaken i mer overordnede enkeltsaker må imidlertid samordnes med Kirkerådet etter nærmere fastsatte retningslinjer.

Ved en tettere tilknytning til Kirkerådet, bør innholdet i Mellomkirkelig råds statutter i størst mulig grad videreføres som en del av fremtidig kirkeordning vedtatt av Kirkemøtet.

Kirkerådet legger til grunn at sammensetningen bør kunne være som i dag, men oppnevninger av representanter fra bispedømmene bør skje av Kirkerådet etter forslag fra bispedømmerådene.

Uavhengig av hvilket alternativ en vil velge, kan det være behov for en gjennomgang av statutter for Mellomkirkelig råd med sikte på å legge til rette for at fagfeltet og de mange samarbeidsrelasjonene nasjonalt og internasjonalt ivaretas på minst like god måte som i dag. Kirkerådet legger også til grunn at rådets nære samarbeidsrelasjoner til Bispemøtet uansett videreutvikles.